

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM
FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
HUZURIDAGI KASBIY TA’LIM AGENTLIGI
ANDIJON VILOYATI KASBIY TA’LIM BOSHQARMASI
ASAKA TUMAN 2-SON TEXNIKUMINING
ISHLAB CHIQRISH TA’LIM USTASI;
Shaxobidinova Nilufar Shavkatjon qizi.

Annotatsiya; Mazkur maqolada biser tikish san’atining kiyimlarda qo‘llanilishi, uning kelib chiqishi, tarixiy rivojlanish bosqichlari, milliy va zamonaviy liboslardagi o‘rni hamda estetik va iqtisodiy ahamiyati yoritilgan. Biser tikish san’ati qadimiy hunarmandchilik turlaridan biri bo‘lib, u kiyimlarni bezashda muhim vosita hisoblanadi. Maqolada biser tikishning asosiy usullari, texnologiyalari, naqsh va bezak turlari, milliy liboslarda qo‘llanish xususiyatlari hamda zamonaviy moda sanoati bilan uyg‘unligi haqida batafsil ma’lumot berilgan. Shuningdek, biser tikish san’atining yoshlar orasida ommalashuvi, hunarmandchilikni rivojlantirishdagi o‘rni va iqtisodiy samaradorligi tahlil qilingan. Maqolada biser tikish orqali kiyimlarga nafislik, joziba va milliylik bag‘ishlanishi, dizayn va moda yo‘nalishida yangi imkoniyatlar yaratilishi ko‘rsatib o‘tilgan. Ushbu maqola biser tikish san’atining amaliy va nazariy jihatlarini o‘rganishga qaratilgan bo‘lib, u tikuvchilik, dizayn va hunarmandchilik sohasida tahsil olayotgan talabalar hamda ushbu san’at turiga qiziqqan o‘quvchilar uchun foydali manba bo‘lib xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar; Biser tikish, biser san’ati, kiyim bezagi, milliy libos, hunarmandchilik, moda, dizayn, bezak san’ati, tikuvchilik, naqsh, estetik ko‘rinish, qo‘l mehnati, milliy qadriyatlar, atlas, adras, baxmal, ipak mato, zamonaviy moda, kiyim dizayni, qo‘l tikuvchiligi, aplikatsiya, ornament, bezak texnologiyasi, tikuv mashinasi, kreativ dizayn, dekorativ san’at, to‘y libosi, sahna kostyumi, milliy kiyimlar, kashtachilik, hunar o‘rganish, yoshlar ijodiyoti, moda sanoati, kiyim estetikasini oshirish, an’anaviy san’at, zamonaviy uslub, bezak elementlari, dizaynerlik, qo‘l san’ati, madaniy meros, kiyim bezatish texnikasi, biser naqshlari, san’at va moda uyg‘unligi.

KIRISH

Bugungi kunda kiyim dizayni va bezak san’ati inson hayotining muhim tarkibiy qismiga aylanib bormoqda. Har bir xalq o‘zining milliy qadriyatlari, urf-odatlari va madaniy merosini kiyim-kechak orqali namoyon etadi. Kiyim nafaqat insonni tashqi muhitdan himoya qiluvchi vosita, balki uning didi, estetik qarashi, ijtimoiy mavqei va madaniy darajasini ifodalovchi muhim omil hisoblanadi. Shu sababli kiyimlarni bezash san’ati, xususan biser tikish san’ati bugungi kunda alohida ahamiyat kasb etmoqda.

Biser tikish san’ati qadimdan shakllanib kelgan hunarmandchilik turlaridan biri bo‘lib, u kiyimlarni bezash, ularni nafis va jozibali ko‘rinishga keltirishda keng qo‘llaniladi. Biser yordamida turli naqsh va ornamentlar yaratilib, kiyimlarga o‘ziga xos go‘zallik va estetik

joziba beriladi. Ayniqsa milliy liboslarda biser tikish san’ati keng qo‘llanilib, xalqning madaniy merosi va an’analarini aks ettiradi. Bu esa biser tikish san’atini nafaqat amaliy hunar, balki san’at darajasiga olib chiqadi.

Hozirgi globallashuv davrida milliy hunarmandchilik turlarini saqlab qolish va rivojlantirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Chunki zamonaviy moda sanoati jadal rivojlanayotgan bir paytda milliy bezak san’ati elementlarini kiyimlarga tatbiq etish orqali milliylikni saqlab qolish mumkin. Biser tikish san’ati ana shunday qadriyatlarni asrab-avaylashga xizmat qiluvchi muhim yo‘nalishlardan biridir. U milliy madaniyatni dunyoga tanitish, hunarmandchilikni rivojlantirish va yangi ish o‘rinlarini yaratishda ham muhim rol o‘ynaydi.

Biser tikish san’atining kiyimlarda qo‘llanilishi nafaqat estetik, balki iqtisodiy va ijtimoiy ahamiyatga ham ega. Chunki biser bilan bezatilgan kiyimlar bozorda yuqori baholanadi, ular eksklyuziv mahsulot sifatida qadrlanadi va dizaynerlik yo‘nalishida keng qo‘llaniladi. Shu bilan birga, biser tikish orqali hunarmandlar o‘z ijodiy salohiyatini namoyon etadi, yoshlar esa yangi kasb-hunarni o‘rganadi. Bu esa jamiyatda ijodkorlik va bandlikni oshirishga xizmat qiladi.

So‘nggi yillarda kiyim dizaynida biser tikish elementlaridan foydalanish kengayib bormoqda. Zamonaviy dizaynerlar milliy bezak elementlarini yangi uslub bilan uyg‘unlashtirib, o‘ziga xos kolleksiyalar yaratmoqda. Natijada biser tikish san’ati milliy liboslardan tashqari kundalik kiyimlar, sahna kostyumlari, to‘y liboslari va moda kolleksiyalarida ham keng qo‘llanilmoqda. Bu esa mazkur san’at turining dolzarbligini yanada oshirmoqda.

Mazkur maqolaning dolzarbligi shundaki, biser tikish san’atining kiyimlarda qo‘llanilishini o‘rganish, uning rivojlanish bosqichlarini tahlil qilish va zamonaviy moda bilan uyg‘unligini ko‘rsatish muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega. Bugungi kunda hunarmandchilik va dizayn sohasida tahsil olayotgan talabalar uchun biser tikish san’ati haqida chuqur bilimga ega bo‘lish zarur hisoblanadi. Shu sababli mazkur mavzuni ilmiy jihatdan o‘rganish muhim hisoblanadi.

Maqolaning maqsadi – biser tikish san’atining kiyimlarda qo‘llanilishi, uning texnologiyalari, usullari, estetik va iqtisodiy ahamiyatini o‘rganish hamda zamonaviy moda bilan uyg‘unligini tahlil qilishdan iborat.

Maqolaning vazifalari quyidagilardan iborat.

- biser tikish san’atining kelib chiqishini o‘rganish;
- kiyimlarda biser tikishning o‘rni va ahamiyatini tahlil qilish;
- milliy va zamonaviy kiyimlarda qo‘llanilishini yoritish;
- biser tikish texnologiyalarini ko‘rsatish;
- uning estetik va iqtisodiy ahamiyatini ochib berish.

Tadqiqot obyekti – biser tikish san’ati.

Tadqiqot predmeti – biser tikish san’atining kiyimlarda qo‘llanilish jarayoni va texnologiyalari.

Mazkur maqola kirish, asosiy qism va xulosadan iborat bo‘lib, unda biser tikish san’atining nazariy va amaliy jihatlari keng yoritilgan.

Biser tikish san’atining kelib chiqishi va rivojlanish tarixi;

Biser tikish san’ati insoniyat tarixida qadimdan mavjud bo‘lgan hunarmandchilik turlaridan biri hisoblanadi. U dastlab oddiy bezak sifatida paydo bo‘lgan bo‘lsa-da, vaqt o‘tishi bilan san’at darajasiga ko‘tarilgan va kiyim-kechak, taqinchoqlar hamda turli buyumlarni bezashda keng qo‘llanila boshlagan. Biser tikish san’ati turli xalqlarning madaniyatida o‘ziga xos o‘rin egallab, ularning estetik qarashi, an’analari va turmush tarzini aks ettirib kelgan.

Tarixiy manbalarga ko‘ra, biserga o‘xshash mayda bezak donachalari qadimgi davrlarda tabiiy materiallardan tayyorlangan. Dastlab odamlar suyak, tosh, chig‘anoq, yog‘och va loydan kichik donachalar yasab, ularni kiyim va taqinchoqlarga qadagan. Keyinchalik shisha ishlab chiqarish rivojlanishi bilan biser tayyorlash texnologiyasi ham takomillashdi. Qadimgi Sharq mamlakatlarida shishadan tayyorlangan biserlar keng tarqaldi va ular boylik hamda hashamat ramzi sifatida qadrlangan.

Qadimgi Misr, Mesopotamiya va Hindiston hududlarida biser tikish san’ati keng rivojlangan. Arxeologik topilmalarda fir’avnlarning kiyimlari va zargarlik buyumlarida mayda shisha donachalar bilan bezatilgan naqshlar uchraydi. Bu esa biser bezaklarining juda qadimiy tarixga ega ekanligini ko‘rsatadi. O‘sha davrlarda biser faqat bezak emas, balki diniy va marosimiy ahamiyatga ham ega bo‘lgan.

Markaziy Osiyo hududida ham biser tikish san’ati qadimdan mavjud bo‘lgan. Buyuk Ipak yo‘li orqali turli mamlakatlar o‘rtasida savdo aloqalari rivojlanishi natijasida biserlar va ularni tikish usullari keng tarqalgan. Savdogarlar orqali yangi materiallar va bezak elementlari kirib kelgan, bu esa mahalliy hunarmandchilik rivojiga katta ta’sir ko‘rsatgan. Natijada milliy kiyimlarda biser bezaklari keng qo‘llanila boshlagan.

O‘rta asrlarda biser tikish san’ati yanada rivojlanib, kiyim bezagining muhim qismiga aylandi. Ayniqsa saroy kiyimlari, bayram liboslari va zodagonlar kiyimlarida biser bezaklari keng qo‘llanilgan. Bu davrda biser tikish nafislik va boylik ramzi hisoblangan. Hunarmandlar maxsus naqsh va ornamentlar yaratib, kiyimlarga o‘ziga xos joziba bergan.

XIX asrga kelib sanoat rivojlanishi natijasida biser ishlab chiqarish jarayoni tezlashdi. Yevropada shisha ishlab chiqarish fabrikalari ochildi va turli rangdagi biserlar ommaviy ishlab chiqarila boshlandi. Bu esa biser tikish san’atining keng tarqalishiga sabab bo‘ldi. Endilikda biser nafaqat boylar, balki oddiy xalq kiyimlarida ham qo‘llanila boshladi.

XX asrda biser tikish san’ati yanada rivojlanib, moda sanoatining muhim qismiga aylandi. Dizaynerlar biser yordamida yangi uslubdagi kiyimlar yaratdi, sahna kostyumlari, to‘y liboslari va kechki liboslar bezatildi. Mashina texnologiyalarining rivojlanishi esa biser tikishni yanada osonlashtirdi va tezlashtirdi.

Mustaqillik yillarida Markaziy Osiyoda, xususan O‘zbekistonda milliy hunarmandchilikka katta e’tibor berila boshlandi. Biser tikish san’ati ham qayta tiklanib, milliy kiyimlarni bezashda keng qo‘llanilmoqda. Hunarmandchilik markazlari, tikuvchilik kurslari va dizayn yo‘nalishlari orqali yoshlar bu san’atni o‘rganmoqda. Bu esa biser tikish san’atining kelajakda yanada rivojlanishiga xizmat qiladi.

Bugungi kunda biser tikish san’ati an’anaviy hunarmandchilik bilan zamonaviy texnologiyalar uyg’unligida rivojlanmoqda. Turli dizaynerlar yangi kolleksiyalar yaratishda biser bezaklaridan keng foydalanmoqda. Natijada biser tikish san’ati nafaqat milliy liboslarda, balki kundalik va zamonaviy kiyimlarda ham keng qo‘llanilmoqda.

Biser tikish san’atining kiyim bezagidagi o‘rni;

Biser tikish san’ati kiyim bezagida muhim o‘rin egallaydi va u kiyimlarni estetik jihatdan boyituvchi asosiy bezak elementlaridan biri hisoblanadi. Kiyim insonning tashqi ko‘rinishini ifodalovchi muhim vosita bo‘lib, uni bezash orqali kiyim yanada jozibali, nafis va o‘ziga xos ko‘rinishga ega bo‘ladi. Biser tikish esa kiyim bezagining eng nozik va nafis usullaridan biri sifatida qadrlanadi.

Biser yordamida kiyimlarga turli xil naqsh va ornamentlar beriladi. Bu naqshlar kiyimning umumiy dizayniga mos ravishda tanlanadi va u kiyimning estetik ko‘rinishini yanada oshiradi. Ayniqsa gullar, geometrik shakllar, milliy ornamentlar va turli bezak elementlari biser yordamida tikilib, kiyimlarga o‘ziga xos joziba bag‘ishlanadi. Shu sababli biser tikish san’ati dizayn jarayonining ajralmas qismi hisoblanadi.

Kiyim bezagida biser tikishdan foydalanish bir necha muhim vazifalarni bajaradi. Birinchidan, u kiyimning tashqi ko‘rinishini boyitadi va estetik qiymatini oshiradi. Ikkinchidan, kiyimga milliylik va an’anaviylik ruhini beradi. Uchinchidan, kiyimni boshqa kiyimlardan ajratib turuvchi dekorativ element sifatida xizmat qiladi. To‘rtinchidan, u kiyimga hashamat va nafislik bag‘ishlaydi. Shu jihatdan biser tikish kiyim dizaynida muhim san’at vositasi hisoblanadi.

Biser tikish san’ati ayniqsa bayram va marosim kiyimlarida keng qo‘llaniladi. To‘y liboslari, sahna kostyumlari, milliy kiyimlar va kechki liboslarda biser bezaklari kiyimning asosiy dekorativ elementi bo‘lib xizmat qiladi. Bunday kiyimlar ko‘pincha qo‘l mehnati bilan bezatilgani sababli yuqori baholanadi va eksklyuziv mahsulot sifatida qadrlanadi. Bu esa biser tikish san’atining kiyim bezagidagi o‘rni naqadar muhim ekanligini ko‘rsatadi.

Biser tikish kiyim dizaynida ranglar uyg’unligini yaratishda ham muhim rol o‘ynaydi. Turli rangdagi biserlar mato rangiga moslab tanlanadi va umumiy kompozitsiya hosil qilinadi. Natijada kiyim yanada chiroyli va ko‘zni tortadigan ko‘rinishga ega bo‘ladi. Ranglar uyg’unligi dizaynning asosiy talablaridan biri bo‘lib, biser tikish bu jarayonda muhim vosita hisoblanadi.

Shuningdek, biser tikish kiyimning funksional jihatlariga ham ta’sir ko‘rsatadi. Masalan, kiyimning yoqa qismi, yenglari, etagi yoki ko‘krak qismi biser bilan bezatilsa, u kiyimning asosiy e’tibor qaratiladigan qismiga aylanadi. Bu esa dizaynni yanada mukammal va muvozanatli qiladi. Bunday bezak elementlari kiyimning kompozitsion markazini belgilaydi.

Biser tikish san’ati kiyim bezagida individual uslub yaratishda ham muhim ahamiyatga ega. Har bir hunarmand yoki dizayner o‘zining ijodiy yondashuvi asosida turli naqsh va bezaklar yaratadi. Natijada har bir kiyim o‘ziga xos san’at asariga aylanadi. Bu esa zamonaviy moda sanoatida eksklyuziv kiyimlarga bo‘lgan talabni oshirmoqda.

Bugungi kunda biser tikish nafaqat milliy kiyimlarda, balki kundalik kiyimlarda ham qo‘llanilmoqda. Futbolka, jaket, yubka, ko‘ylak va boshqa kiyim turlarida biser bezaklari

qo‘llanilib, oddiy kiyimlar ham zamonaviy va chiroyli ko‘rinishga ega bo‘lmoqda. Bu esa biser tikish san‘atining kiyim bezagidagi o‘rni tobora kengayib borayotganini ko‘rsatadi.

Kiyim bezagida biser tikishning yana bir muhim jihati – uning qo‘l mehnatiga asoslanganligidir. Qo‘l bilan tikilgan biser bezaklari yuqori aniqlik va nafislikni talab qiladi. Bu jarayon sabr-toqat, diqqat va ijodiy yondashuvni talab qiladi. Shu sababli biser tikish san‘ati hunarmandchilikning eng murakkab va qimmatli turlaridan biri hisoblanadi.

Milliy kiyimlarda biser tikish san‘ati;

Milliy kiyimlar har bir xalqning madaniy merosi, urf-odatlarini va estetik qarashlarini o‘zida aks ettiruvchi muhim san‘at namunasidir. O‘zbek milliy kiyimlari ham o‘zining rang-barangligi, nafisligi va bezak elementlari bilan ajralib turadi. Ushbu bezak elementlari orasida biser tikish san‘ati alohida o‘rin egallaydi. Biser tikish milliy kiyimlarni bezashda keng qo‘llanilib, ularga joziba, boylik va o‘ziga xoslik bag‘ishlaydi.

Milliy kiyimlarda biser tikish san‘ati qadimdan qo‘llanilib kelinadi. O‘zbek ayollarining an‘anaviy liboslari, jumladan ko‘ylaklar, kamzul, nimcha, do‘ppi va boshqa kiyimlar turli xil bezaklar bilan boyitilgan. Biser yordamida yaratilgan naqshlar kiyimning estetik qiymatini oshirib, uni yanada jozibali qiladi. Ayniqsa bayram va marosim kiyimlarida biser bezaklari keng qo‘llaniladi.

O‘zbek milliy kiyimlarida biser tikish asosan atlas, adras, baxmal, ipak va boshqa sifatli matolarda bajariladi. Bu matolar o‘zining mustahkamligi va chiroyli ko‘rinishi bilan biser bezaklari uchun qulay hisoblanadi. Biserlar matoga mos ranglarda tanlanib, milliy ornamentlar shaklida tikiladi. Natijada kiyimning umumiy dizayni yanada boyitiladi.

Milliy kiyimlarda biser tikishning asosiy vazifasi kiyimga milliylik ruhini berishdir. Naqshlar orqali xalqning madaniyati, an‘analari va dunyoqarashi ifodalanadi. Masalan, gul shaklidagi naqshlar go‘zallik va hayotni, geometrik naqshlar esa tartib va uyg‘unlikni ifodalaydi. Shu sababli biser tikish san‘ati milliy kiyimlarning ajralmas qismi hisoblanadi.

O‘zbek milliy liboslarida biser tikish ko‘pincha kiyimning yoqa qismi, yenglari, etagi va ko‘krak qismida qo‘llaniladi. Bu joylar kiyimning asosiy e‘tibor qaratiladigan qismlari hisoblanadi. Biser bezaklari aynan shu qismlarga joylashtirilganda kiyim yanada chiroyli va mukammal ko‘rinishga ega bo‘ladi. Bu esa dizaynning kompozitsion muvozanatini ta‘minlaydi.

Milliy kiyimlarda biser tikish san‘ati to‘y liboslarida ham keng qo‘llaniladi. Kelin ko‘ylaklari, kamzul va bosh kiyimlar biser bilan bezatiladi. Bunday bezaklar kelinning libosiga nafislik va hashamat bag‘ishlaydi. Shu bilan birga, biser bezaklari to‘y marosimining tantanavorligini oshiradi. Bu esa milliy urf-odatlarining saqlanishiga xizmat qiladi.

Shuningdek, milliy sahna kiyimlarida ham biser tikish keng qo‘llaniladi. Sahna kostyumlari yorqin va jozibali bo‘lishi kerakligi sababli ularda biser bezaklari muhim rol o‘ynaydi. Biserlar sahna yorug‘ligi ostida yaltirab, tomoshabin e‘tiborini tortadi va kiyimning estetik ta‘sirini kuchaytiradi. Shu sababli teatr, raqs va milliy ansambl kiyimlarida biser tikish keng qo‘llanilmoqda.

Milliy kiyimlarda biser tikish san‘ati hunarmandchilikning muhim yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Bu san‘at turi asosan qo‘l mehnati bilan bajariladi va yuqori mahorat talab

qiladi. Hunarmandlar biser tikishda o‘zining tajribasi va ijodiy yondashuvidan foydalanib, turli xil naqshlar yaratadi. Natijada har bir kiyim o‘ziga xos san’at asariga aylanadi.

Bugungi kunda milliy kiyimlarda biser tikish san’ati yanada rivojlanib bormoqda. Dizaynerlar milliy bezak elementlarini zamonaviy uslub bilan uyg‘unlashtirib, yangi kolleksiyalar yaratmoqda. Natijada milliy kiyimlar nafaqat an’anaviy marosimlarda, balki zamonaviy moda ko‘rgazmalarida ham namoyish etilmoqda. Bu esa milliy hunarmandchilikni rivojlantirish va uni dunyoga tanitishda muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Zamonaviy kiyim dizaynida biser tikishdan foydalanish;

Zamonaviy moda sanoati jadal rivojlanib borayotgan bir davrda kiyim dizaynida turli bezak elementlaridan foydalanish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ayniqsa biser tikish san’ati zamonaviy kiyim dizaynida keng qo‘llanilib, kiyimlarga nafislik, joziba va o‘ziga xoslik bag‘ishlamoqda. Biser yordamida yaratilgan bezaklar oddiy kiyimlarni ham san’at asariga aylantirish imkonini beradi. Shu sababli biser tikish bugungi moda sanoatining muhim yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi.

Zamonaviy kiyim dizaynida biser tikishdan foydalanishning asosiy maqsadi kiyimni estetik jihatdan boyitish va unga eksklyuziv ko‘rinish berishdir. Dizaynerlar turli rang, shakl va o‘lchamdagi biserlardan foydalanib, noyob kolleksiyalar yaratmoqda. Bu esa kiyimlarni boshqa mahsulotlardan ajratib turadi va iste‘molchilar e‘tiborini tortadi. Zamonaviy modada individual uslub muhim bo‘lgani sababli biser tikish keng qo‘llanilmoqda.

Bugungi kunda kechki liboslar, to‘y ko‘ylaklari, sahna kostyumlari va moda kolleksiyalarida biser tikish elementlari keng qo‘llanilmoqda. Ayniqsa dizaynerlik ko‘ylaklari, yubkalar, jaketlar va futbolkalarda biser bezaklari qo‘llanilib, zamonaviy uslub yaratilmoqda. Bunday kiyimlar moda ko‘rgazmalari, podiumlar va turli tadbirlarda keng namoyish etilmoqda.

Zamonaviy dizaynda biser tikish turli uslublarda qo‘llaniladi. Minimalistik uslubda biser kichik dekorativ element sifatida ishlatilsa, klassik uslubda murakkab naqsh va ornamentlar yaratiladi. Shuningdek, avangard uslubda biser yordamida noodatiy shakllar va dizaynlar yaratilmoqda. Bu esa biser tikish san’atining zamonaviy moda bilan uyg‘unlashganini ko‘rsatadi.

Texnologik rivojlanish zamonaviy kiyim dizaynida biser tikishni yanada osonlashtirdi. Kompyuter dasturlari yordamida naqshlar oldindan loyihalashtiriladi va mashina yordamida tikiladi. Bu esa vaqtni tejash bilan birga yuqori aniqlikni ta‘minlaydi. Shu bilan birga, qo‘l mehnati asosidagi biser tikish ham o‘z ahamiyatini saqlab qolmoqda, chunki qo‘l bilan tikilgan bezaklar eksklyuziv va qimmatli hisoblanadi.

Zamonaviy kiyim dizaynida biser tikish nafaqat estetik, balki marketing vositasi sifatida ham qo‘llanilmoqda. Chunki biser bilan bezatilgan kiyimlar bozorda yuqori talabga ega bo‘lib, ular qimmatbaho mahsulot sifatida sotiladi. Bu esa dizaynerlar va ishlab chiqaruvchilar uchun iqtisodiy foyda keltiradi. Natijada moda sanoatida biser tikishga bo‘lgan qiziqish ortib bormoqda.

Shuningdek, zamonaviy dizaynda ekologik va milliy yo‘nalishlar ham rivojlanmoqda. Dizaynerlar milliy bezak elementlarini zamonaviy kiyimlarga qo‘shib, yangi kolleksiyalar

yaratmoqda. Biser tikish bu jarayonda muhim rol o‘ynaydi. Natijada milliylik va zamonaviylik uyg‘unlashgan yangi moda yo‘nalishlari paydo bo‘lmoqda.

Zamonaviy kiyim dizaynida biser tikish yosh dizaynerlar uchun keng imkoniyatlar yaratmoqda. Ular yangi texnologiyalar va kreativ g‘oyalar yordamida turli xil dizaynlar yaratib, moda sanoatida o‘z o‘rnini topmoqda. Bu esa biser tikish san‘atining kelajakda yanada rivojlanishiga xizmat qiladi.

Biser tikish san‘atining estetik, iqtisodiy ahamiyati va yoshlar hamda hunarmandchilik rivojidagi o‘rni;

Biser tikish san‘ati bugungi kunda kiyim bezagi va hunarmandchilik sohasining muhim yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. U nafaqat estetik jihatdan, balki iqtisodiy va ijtimoiy jihatdan ham katta ahamiyatga ega. Zamonaviy jamiyatda kiyim dizayniga bo‘lgan talab ortib borayotganligi sababli biser tikish san‘ati ham

tobora rivojlanib, keng qo‘llanilmoqda. Ayniqsa milliy kiyimlar, to‘y liboslari, sahna kostyumlari va zamonaviy moda kolleksiyalarida biser tikish muhim bezak elementi sifatida foydalanilmoqda.

Biser tikish san‘atining estetik ahamiyati shundaki, u kiyimlarning tashqi ko‘rinishini yanada boyitadi va ularni jozibali qiladi. Turli rang va shakldagi biserlar yordamida yaratilgan naqshlar kiyimning umumiy dizaynini mukammallashtiradi. Biserning yaltirashi va nafisligi kiyimga hashamat bag‘ishlab, uni oddiy matodan san‘at asariga aylantiradi. Bu esa insonning estetik didini shakllantirish va moda madaniyatini rivojlantirishda muhim rol o‘ynaydi. Ayniqsa milliy ornamentlar va zamonaviy naqshlar uyg‘unligi kiyim dizaynini yanada boyitadi.

Biser tikish san‘atining iqtisodiy ahamiyati ham katta. Biser bilan bezatilgan kiyimlar bozorda yuqori baholanadi va eksklyuziv mahsulot sifatida sotiladi. Bu esa hunarmandlar va dizaynerlar uchun daromad manbai hisoblanadi. Tikuvchilik ustaxonalari, hunarmandchilik markazlari va dizayn studiyalarida biser tikish bilan shug‘ullanuvchi mutaxassislar faoliyat yuritmoqda. Natijada yangi ish o‘rinlari yaratiladi va aholi bandligi ta‘minlanadi. Ayniqsa uy sharoitida biser tikish bilan shug‘ullanish ayollar va yoshlar uchun qulay daromad manbai hisoblanadi.

Zamonaviy iqtisodiyot sharoitida hunarmandchilik va kreativ sanoat tarmoqlari muhim o‘rin egallamoqda. Biser tikish san‘ati ham kreativ iqtisodiyotning bir qismi sifatida rivojlanib bormoqda. Milliy bezaklar bilan boyitilgan kiyimlar ichki va tashqi bozorda talabga ega bo‘lib, eksport imkoniyatlarini kengaytiradi. Bu esa mamlakat iqtisodiyotiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi va hunarmandchilikni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Yoshlar va hunarmandchilik rivojida biser tikish san‘atining o‘rni alohida ahamiyatga ega. Bugungi kunda yoshlarni kasb-hunarga o‘rgatish va ularni ijodiy faoliyatga jalb etish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Biser tikish san‘ati yoshlarning qo‘l mehnati ko‘nikmalarini rivojlantiradi, sabr-toqat va ijodiy fikrlashni shakllantiradi. Tikuvchilik kurslari, hunarmandchilik markazlari va ta‘lim muassasalarida biser tikish san‘ati o‘rgatilmoqda. Bu esa yoshlarning kasb egallashiga yordam bermoqda.

Shuningdek, biser tikish san‘ati milliy qadriyatlarni saqlash va rivojlantirishda ham muhim rol o‘ynaydi. Yoshlar milliy hunarmandchilikni o‘rganish orqali o‘z madaniyatiga

hurmat bilan qarashni o‘rganadi. Milliy bezak elementlari bilan ishlash ularning estetik didini oshiradi va ijodiy salohiyatini rivojlantiradi. Natijada milliy hunarmandchilik avloddan avlodga o‘tib, saqlanib qoladi.

Biser tikish san‘ati yoshlar uchun tadbirkorlik imkoniyatlarini ham yaratadi. Ular o‘z qo‘llari bilan tayyorlangan kiyim va bezak buyumlarini sotish orqali kichik biznes faoliyatini yo‘lga qo‘yishi mumkin. Internet va ijtimoiy tarmoqlar orqali mahsulotlarni reklama qilish va sotish imkoniyati kengaymoqda. Bu esa yoshlarning iqtisodiy faolligini oshiradi va ularni mustaqil ishlashga undaydi.

Shu bilan birga, biser tikish san‘ati ayollar bandligini ta‘minlashda ham muhim ahamiyatga ega. Uy sharoitida bajarilishi mumkin bo‘lgan bu hunar ko‘plab oilalar uchun qo‘shimcha daromad manbai bo‘lib xizmat qilmoqda. Bu esa ijtimoiy barqarorlikni ta‘minlashga yordam beradi.

Xulosa qilib aytganda, biser tikish san‘ati estetik, iqtisodiy va ijtimoiy jihatdan muhim ahamiyatga ega bo‘lib, hunarmandchilikni rivojlantirish, yoshlarni kasb-hunarga yo‘naltirish, milliy qadriyatlarni saqlash va iqtisodiy taraqqiyotga hissa qo‘shishda muhim rol o‘ynaydi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, biser tikish san‘ati kiyim bezagida muhim o‘rin egallovchi qadimiy va zamonaviy hunarmandchilik turlaridan biri hisoblanadi. Ushbu maqolada biser tikish san‘atining kelib chiqishi, tarixiy rivojlanish bosqichlari, kiyim bezagidagi o‘rni, milliy kiyimlarda qo‘llanilishi, zamonaviy moda dizaynida tutgan o‘rni hamda uning estetik va iqtisodiy ahamiyati keng yoritildi. O‘rganilgan ma‘lumotlar shuni ko‘rsatadiki, biser tikish san‘ati insoniyat madaniyatining muhim qismi bo‘lib, u kiyimlarni bezashda o‘ziga xos badiiy vosita sifatida shakllangan.

Maqola davomida biser tikish san‘atining qadimiy tarixga ega ekanligi, turli xalqlar madaniyatida rivojlanganligi va bugungi kunda zamonaviy moda sanoati bilan uyg‘unlashib borayotganligi tahlil qilindi. Ayniqsa milliy kiyimlarda biser tikish san‘atining o‘rni alohida ahamiyat kasb etishi, u orqali xalqning madaniy merosi, urf-odatlar va estetik qarashlari ifodalanishi muhim ilmiy xulosa sifatida qayd etildi. Biser yordamida yaratilgan bezaklar milliy kiyimlarga nafislik, joziba va hashamat bag‘ishlab, ularni san‘at asari darajasiga olib chiqadi.

Zamonaviy kiyim dizaynida biser tikishdan foydalanish imkoniyatlari ham keng ekanligi aniqlandi. Dizaynerlar tomonidan biser bezaklarining turli uslublarda qo‘llanilishi kiyimlarning eksklyuzivligini oshirib, moda sanoatining rivojlanishiga xizmat qilmoqda. Texnologiyalar rivojlanishi bilan biser tikish jarayoni yanada takomillashib, qo‘l mehnati va mashina texnologiyalarining uyg‘unlashuvi yangi dizayn imkoniyatlarini yaratmoqda. Bu esa biser tikish san‘atining kelajakda ham dolzarb bo‘lib qolishini ko‘rsatadi.

Maqolada biser tikish san‘atining estetik ahamiyati ham alohida yoritildi. Biser bilan bezatilgan kiyimlar insonning estetik didini shakllantirish, kiyim dizaynini boyitish va moda madaniyatini rivojlantirishda muhim rol o‘ynashi asoslab berildi. Biser tikish kiyimlarni oddiy matodan san‘at asariga aylantirib, ularning badiiy qiymatini oshiradi. Shu sababli biser tikish san‘ati kiyim bezagining eng muhim yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi.

Shuningdek, biser tikish san'atining iqtisodiy va ijtimoiy ahamiyati ham muhim ekanligi aniqlab berildi. Biser bilan bezatilgan kiyimlar bozorda yuqori talabga ega bo'lib, hunarmandlar va dizaynerlar uchun daromad manbai hisoblanadi. Bu esa kichik biznes va hunarmandchilikni rivojlantirishga yordam beradi. Ayniqsa yoshlar va ayollar uchun biser tikish san'ati bandlikni ta'minlash va tadbirkorlikni rivojlantirishda muhim vosita bo'lib xizmat qilmoqda.

Yoshlar va hunarmandchilik rivojida biser tikish san'atining o'rni ham katta ekanligi ta'kidlandi. Yoshlarni kasb-hunarga o'rgatish, ularning ijodiy salohiyatini oshirish va milliy qadriyatlarni saqlashda biser tikish muhim ahamiyatga ega. Tikuvchilik kurslari, hunarmandchilik markazlari va ta'lim muassasalarida biser tikish san'atini o'rgatish orqali milliy hunarmandchilikni rivojlantirish mumkin. Bu esa kelajakda milliy kiyim dizaynining yanada takomillashishiga xizmat qiladi.

Umuman olganda, biser tikish san'ati kiyim bezagining muhim yo'nalishi sifatida milliy madaniyatni saqlash, zamonaviy moda sanoatini rivojlantirish, hunarmandchilikni qo'llab-quvvatlash va yoshlarni kasb-hunarga yo'naltirishda katta ahamiyatga ega. Shu sababli biser tikish san'atini ilmiy jihatdan o'rganish, amaliyotga keng joriy etish va uni yoshlar orasida targ'ib qilish muhim vazifa hisoblanadi.

Kelgusida biser tikish san'atini rivojlantirish uchun zamonaviy texnologiyalarni joriy etish, hunarmandlarni qo'llab-quvvatlash, dizayn yo'nalishida yangi loyihalarni amalga oshirish va milliy kiyimlarni xalqaro miqyosda targ'ib qilish zarur. Bu esa biser tikish san'atining yanada rivojlanishiga va uning kiyim dizaynidagi o'rnini mustahkamlashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR;

1. O'zbekiston milliy ensiklopediyasi. – Toshkent: O'zbekiston milliy ensiklopediyasi nashriyoti, 2000–2005.
2. Rahimova D. O'zbek xalq hunarmandchiligi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2016.
3. Qodirova M. Milliy kiyimlar tarixi. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2014.
4. Yusupova G. Tikuvchilik texnologiyasi. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2013.
5. Axmedova N. Milliy bezak san'ati. – Toshkent: Fan, 2017.
6. Raximov Q. O'zbek milliy kiyimlari va bezaklari. – Toshkent: Sharq, 2011.
7. Abdurahmonova Z. Kashtachilik va dekorativ san'at. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2018.
8. G'aniyeva L. Zamonaviy kiyim dizayni. – Toshkent: Tafakkur, 2020.
9. Textile and Clothing Design. – New York: Fairchild Books, 2015.
10. Bead Embroidery Techniques. – New York: Lark Books, 2010.